

Siviilikriisinhallinnan haasteet

1. Ensimmäinen haaste: KOKONAISVALTAISUUDEN IDEAN OMAKSUMINEN purkamalla siviili-sotilas vastakkainasettelua mutta säilyttämällä eri toimijoiden erikoistumisalueet ja identiteetit.
 - Nyt roolit kovin sekaisin. Esim. Afganistanissa pääosan poliisikoulutuksesta antaa yksityinen sotilasfirma. Tuoko tämä afganistanilaisille luottamusta omaan sisäiseen turvallisuuteen on olennainen kysymys.
 - Kuopiolaisen Kriisinhallintakeskuksen (CMC Finland) ja Puolustusvoimien Kansainvälisen keskuksen (FINCENT) yhteinen osaamiskeskus on lupaava innovaatio.
 - Tähän kannattaisi Suomen resursoida pysyvyyttä henkilötyövuosina. Ainutlaatuinen konsepti, jossa yhteisen koulutuksen muodossa sotilaat, siviiliasiantuntijat ja nyt myös kehitystyön asiantuntijat keskustelevat kriisinhallinnasta.
 - Siviilikriisinhallinnan puitteissa on myös suomalaispanosta osoitettu eri viranomaisten yhteistoiminnan kehittämiseen. Kriisinhallintakeskus on esimerkiksi vuoden ajan toteuttanut lupaavaa koulutusta poliisi–syyttäjä yhteistoiminnan kehittämiseksi. Olennaista on että viimeksi mainittu käynnistyi afgaaniviranomaisten aloitteesta eikä ideana ole väkisin viedä Suomen toimintamalleja Afganistanin kontekstiin.
2. Toinen haaste: NIIN KUTSUTTU PAIKALLINEN OMISTAJUUS. VASTUUN SÄILYTTÄMINEN KONFLIKTIALUEEN PAIKALLISILLA TOIMIJOILLA.
 - Siviilikriisinhallinta on valtion jälleenrakennusta (englanniksi nation building) jossa kouluttaja, kehityksen tarkkailija ja infrastruktuurin rahoittaja on valtasuhteessa ylempänä.
 - Tiedemaailma on tätä kritisoinut kovin sanoin. Kehitysavun luomia riippuvuussuhteita ja valtarakenteita on ruodittu jo pitkään. Nyt on arvosteltu myös kriisinhallintaa.
 - Vilpittömäänkin hyvään sisältyy vaaran siemen. Rakentavan ohjauksen ja kulttuuria muokkaavan holhouksen välinen ero on sumea.
 - Siirtomaamenneisyyttä kantaville Euroopan maille tämä on selkeä kipupiste.
 - Valta-asetelmalle ja paikalliskulttuurille on siksi oltava herkkä.
 - Miten viedä demokratiaa Afganistaniin, joka rakentuu kylänvanhimpiin luottavista heimokulttuureista?
 - Miten istuttaa asiakeskeistä viranomaishallintoa entisiin sosialistisiin maihin, kuten Balkanille, joissa epävirallisten suhteitten ja luottamusverkostojen järjestelmä vaikuttaa edelleen – hyvässä ja pahassa?
3. Kolmas haaste, mitä siviiliys siviilikriisinhallinnassa tarkoittaa? Kuinka ahtaasti tai laajasti se rajataan?
 - Siviilikriisinhallinnan AMMATTIALAT ovat nyt YHTEISKUNTAJÄRJESTYSTÄ RAKENTAVIA SEKTOREITA (Poliisi, rajavartiolaito, tulli, vankeinhoito, oikeus).
 - Tutkijat nimittävät tätä EU-operaatioiden osalta ”Bosnian malliksi”. Toinen ilmaisu on Turvallisuussektorin uudistaminen (Security Sector Reform), mihin liittyy myös sotilassektori.
 - Ironista kyllä, vaikka naisista tavataan puhua yleisesti siviileinä, siviilikriisinhallinnan painopistealat ovat miesvaltaisia ammatteja. Painotus vaikeuttaa olennaisesti kymmeniksi vuosiksi eteenpäin naisten rekrytointia siviilikriisinhallintaan.
 - Suomella olisi osajia myös naisvaltaisilla perusturva-aloilla: esimerkiksi koulujärjestelmän, sosiaalityön, terveydenhuollon tai nuorisotyön kehittämisessä. Kansainvälinen kokemus näillä aloilla edistäisi suomalaisnaisten urakehitystä. Kehitystyö ja kansalaisjärjestöt antavat toki kanavia näille aloille, mutta siviilikriisinhallintaan voisi sisältyä näiden alojen asiantuntijatyö.
 - Esimerkiksi Crisis Management Initiative CMI on nostanut esiin nuorisotyöttömyyden Afrikassa ja Balkanilla tulevaisuuden keskeisenä turvallisuusriskinä.
 - Vaikka Suomi on EU:ssa edelläkävijä 30% naisten osuudella operaatioissa on naisten osuus asiantuntijarekisterissä ja koulutettavissa hivenen laskeva. Potentiaalinen ”massa” puuttuu aivan kuten sotilaspuolella. Oikeusala on kuitenkin positiivinen poikkeus ja tasapainossa.
 - Suomalaisnaiselle jää usein ongelmallinen ainokaisrooli ja kohtuuton taakka vastata ilman vertaistukea niistä tehtävistä, joita hänelle naiseutensa vuoksi osoitetaan.

4. Neljäs haaste: INHIMILLISEN TURVALLISUUDEN AJATUKSEN JALKAUTTAMINEN KÄYTÄNTÖÖN

- o Termi on vakiintunut erityisesti YK:n, ETYJ:in ja EU:n kielenkäyttöön ja nyt myös NATO on omaksumassa sen.
- o Mutta diplomaattien politiikkaretoriikasta on vielä kovin pitkä matka sille kylätasolle josta löytyy vastaus turvallisuuden rakentamiseen. Mitä tarvitsee tehdä, millä välineillä ja kenen kanssa?
- o Kyse ei siksi suomalaisillakaan voi olla vain kriisinhallinnan viranomaistason tai edes kansainvälisen organisaatiotason yhteensovittamisesta, vaan ITSE RAUHANRAKENTAMISTOIMINNAN kokonaisvaltaisesta RUOHONJUURITASON ymmärtämisestä: turvallisuustarpeitten havaitsemisesta, erilaisten ihmisten näkökulmasta.

Sukupuolten tasa-arvo – miksi ylipäättään liittää se kriisinhallintaan?

Kirjassa *Tasa-arvoinen turvallisuus* (2010, Minerva) toteamme: ”vaikkei tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyö olisi maanpuolustus- ja kriisinhallintaorganisaatioiden ydintehtävä on tasa-arvon oltava niiden perusarvo”, jos halutaan puhua KESTÄVÄSTÄ rauhantyöstä.

1. Ensimmäinen peruste: Yleisinhimillinen lähtökohta.

- o Jokainen yhteiskunnan jäsen on arvokas. Myös asepalvelusta käymättömällä siviilillä on yhtäläinen oikeus ja kyky osallistua turvallisuuspoliittiseen keskusteluun ja turvallisuuden rakentamiseen. Tämä ei vielä täysin edes Suomessa toteudu.
- o Jokainen yhteiskunnan jäsen on osallinen. Sukupuoli vain sanelee paljon tätä osallisuutta konflikteissa: on epätasa-arvoiset maanomistussuhteet ja koulutusmahdollisuudet, sodan aikana työnjako voi muuttua, eri sukupuolet kohtaavat erilaista väkivaltaa.

2. Lisäksi, on paljon operatiivisia syitä ottaa sukupuoli huomioon:

Roolimallivaikutus: Afganistanin Suomen suurlähettiläs **Manizha Bakhtari**: ”*Me arvostamme kansainvälisen yhteisön läsnäoloa Afganistanissa. Te näytätte hyvää esimerkkiä sillä, että sotilaiden ja muiden työntekijöiden joukossa on yhtäläisesti naisia ja miehiä. Kun afgaaninainen näkee kylässään naispoliisin, hän ajattelee, että hänkin voi tehdä mitä vain*”.

Työyhteisö toimii vähemmän rajoittuneesti kun työntekijät ovat miehiä ja naisia. Esimerkiksi seksuaalinen väkivalta tuhoaa syvästi ihmisten luottamuksen. Raporttien mukaan naispuoliselle viranomaiselle, sotilaille, poliisille uskaltavat niin miehet kuin naiset toistaiseksi paremmin kertoamaan näistä rikoksista. Raaimmat ihmisoikeuksien rikkojat ovat valitettavasti valtaosin miehiä univormuissa. Sukupuolijärjestelmä liittyy aina muuhun kulttuuriin ja valtarakenteisiin. Suomalaistenkin on syytä avata silmänsä kansainvälisen miesvaltaisen operaatiojohdon ja naisvaltaisen avustushenkilöstön väliseen arvohierarkiaan. Toisaalta meillä on valtaa vaatia naisia osallistumaan jälleenrakennukseen ja päätöksentekoon. Askel pieneenkin muutokseen alkaa asioiden laaja-alaisesta tunnistamisesta.